

Méhes Tamás

SZEMÉLYISÉGI JOGOK

· VÉDELEM, SÉRELEM, SZANKCIÓ ·

BEVEZETÉS

Amikor magát a személyiséget vetjük vizsgálat alá, igencsak sokszínű és elvont fogalomról beszélünk, amely nehezen megragadható vagy leírható, hiszen minden ember vonatkozásában eltérő személyiségekkel találkozhatunk. Az egyes jogterületek szintén különbözőképpen értelmezik és határozzák meg a fogalom lényegét.¹ A jogképesség egyik legalapvetőbb és leglényegesebb megnyilvánulása a személyiségi jogok érvényesítése és feltétlen védelme. Ezen jogok igen különlegesek, hiszen az emberi lét és szellemiség héját képzik, védelmük hatékonyságán keresztül meggyőződhetünk a társadalmi és az állami stabilitás milyenségéről. Így a megsértésük esetén érvényesíthető és arányos szankcionálás kiemelt jelentőségű. Ez nem volt mindig így, napjainkban mondhatni divatos témává vált a személyiségi jogokkal alaposabban is foglalkozni. Természetesen közel sem új keletű jogokról van szó, megítélésük, a jogrendszerben történő elhelyezésük és a kapcsolódó jogkövetkezmények szabályozása folyamatosan alakult.

A személyiségi jogok fejlődése

A nemzetközi szintéren a felvilágosodás nagy gondolkodóinak (Hobbes, Locke vagy Rousseau) sokat köszönhetünk, hiszen azzal, hogy kimondták az egyén szabadságát és önállóságát döntései meghozatalában, két évszázad távlatában biztosították a személyiségi jogokat mint jogfilozófiai kategóriát. A következő mérföldkő a szabadság földjén található: az Amerikai Egyesült Államok 1776-os függetlenségi nyilatkozata tartalmazta először az élethez, a szabadsághoz való jogot és a boldogságra való törekvés jogát.²

¹ PETRIK 1992: 12–13.

² SZIGETINÉ JUHÁSZ 2012.

Magyarországon még az 1970-es években is igen csekély reflektorfény esett a témára, egészen a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegekről szóló 1977. évi IV. törvényig, amely igyekezett mindazon technikai akadályokat felszámolni, amelyek a személyiségi jogok érvényesítésének útjában álltak. Megtörtént a nem vagyoni kártérítés újbóli bevezetése, valamint az egyes különös személyiségi jogok részletezése. Ahogyan azt egykori köztársasági elnökünk, Sólyom László is megfogalmazta doktori értekezésében, a szocialista jogtudomány legfőbb problémáját az jelentette, hogy miként helyezhetők el a vagyoni viszonyokról rendelkező polgári jogban a személyiségi jogok, amelyek célja a 19. század végéig kizárólag a gazdasági pozíció biztosítása volt. Így a kor nagy előrelépésének tekinthető a személyiségi jogok tulajdonosi pozíciótól történő függetlenedése.³

SZEMÉLYISÉGI JOGOK KORUNK JOGI KÖRNYEZETÉBEN

Személyiségi jogokról – ezzel az elnevezéssel – az új(abb) polgári jogi kódex, vagyis a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) bevezetése óta beszélhetünk. A korábbi szabályozás még a személyhez fűződő jogok kifejezéssel illette az említett jogokat, amelyek egyébként már az Alaptörvény szintjén is általános védelmet nyerne. Ez azért is fontos, mert a személyiségi jogok taxatív, teljes körű felsorolását sem a Ptk., sem Magyarország Alaptörvénye nem tartalmazza. Ez természetesen nem figyelmetlenségből fakad, sokkal inkább a jogok megszámlálhatatlan sokféleségéből. A személyiségi jogok az élet minden területén felbukkannak, és nem elhanyagolható az a szempont sem, hogy az idő múlásával folyamatos igény fogalmazódhat meg egyes további elemek megóvására is. A generálklauzula megléte ezt az általános, mindenre kiterjedő védelmet hivatott biztosítani, miszerint:

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét, így különösen a magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való – bármilyen módon, illetve eszközzel történő – kapcsolattartás és a jóhírnév tiszteletben tartásához való jogát szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja.⁴

³ SÓLYOM 1983.

⁴ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 2:42. § (1).

A törvényalkotó a generális jelleg mellett láthatóan nem mulasztotta el az emberi élet legszemélyesebb értékeit ezen keretek között is kiemelni. Továbbá a Ptk.-ban a teljes körű taxatív rögzítés elmaradása ellenére megtörténik a legfontosabb személyiségi jogok nevesített felsorolása. Még ezt megelőzően pedig – szintén az új kódex vívmányaként – kiemelték az emberi méltóságot mint minden más személyiségi jog anyajogát. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában ráadásul az emberi méltósághoz való jog az általános értelmezésen túl konkrét és önálló alapjogként alkalmazandó, amely az emberi élettől elválaszthatatlan minőségben szerepel.⁵ Ez nem meglepő, hiszen az Alaptörvény több ízben is megerősíti az emberi méltóság kiemelt fontosságát. „Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság”⁶ – így szól a *Preambulum*, míg a *Szabadság és felelősség* fejezet II. cikkének tanúsága szerint: „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”⁷ Tehát az emberi méltóság – mint mindannyiunk leglényegesebb, eredendő vonása – biztosítja személyiségi jogaink meglétét és védelmét.

A Ptk. nevesített személyiségi jogai által amellet, hogy felsorolásszerűen megismerhetők a legfontosabbak, a törvény lehetőséget biztosít arra is, hogy tisztában legyünk azzal, egyáltalán mi sérthető meg. Egy-egy személyiségi jog esetében további konkrét rendelkezésekkel világít rá a jogalkotó a megsértés mibenlétére, illetve magyarázattal szolgál bizonyos helyzetek megítélésében. Az egyértelműség kedvéért a következőkben álljanak itt a Ptk. által nevesített személyiségi jogok:

A személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen

- a) az élet, a testi épség és az egészség megsértése;
- b) a személyes szabadság, a magánélet, a magánlakás megsértése;
- c) a személy hátrányos megkülönböztetése;
- d) a becsület és a jóhírnév megsértése;
- e) a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog megsértése;
- f) a névviseléshez való jog megsértése;
- g) a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog megsértése.⁸

⁵ LANDI 2020; RÓNAY 2018.

⁶ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), *Nemzeti hitvallás*.

⁷ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), *Szabadság és felelősség* II. cikk.

⁸ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 2:43. §.

A SÉRELEM SOKSZÍNŰSÉGE ÉS A VÉDELEM

Igen sokféleképpen nyílik rá lehetőség, hogy valaki megsértse a személyünket érintő jogokat. Mielőtt vizsgálódás alá vesszük a kapcsolódó jogkövetkezményeket és a szankcionálás részleteit, nézzük, mit értünk védelem alatt. Ezen jogok általános védelme egyszerűen azt jelenti, hogy mindennemű megsértésük tilalom alatt áll. Valamennyi formájukat, a nevesítetteket és a nem nevesítetteket egyaránt védelem illeti meg. Alapvetően nincs meghatározva, hogy milyen magatartások sorolhatók ide. Tehát a törvényben nem szereplő esetekben is kiterjed a jogvédelem minden jogalany valamennyi személyhez fűződő jogára. A generálklauzula megléte biztosítja a védelem általános jellegét. A jogok tiszteletben tartása mindenki számára kötelező. Ezen a ponton fontos kiemelni, hogy a védelem minden jogalanyt megillető volta azt is jelenti, hogy a természetes személyeken túl bizonyos esetekben ez jogi személyekre is vonatkozhat. A rendelkezés lényege tehát, hogy minden jogsértő magatartás tilalom alá esik, illetve minden olyan cselekedet, amely sérti a személyiségi jogokat, jogellenesnek minősül. A nevesített személyiségi jogok esetében pedig a Ptk. speciális védelemmel is él. Van azonban a védelemnek is korlátja, mégpedig a jogszabály keretei, illetve más személyek jogai. Kivételt képeznek azok a helyzetek, amikor jogellenességet kizáró körülmények állnak fenn. Ez a jogszabály engedélye, a jogos védelem, a szükséghelyzet vagy a jogosult hozzájárulása. A jogszabály engedélyével kifejtett jogsértő cselekmény lehet például a hatósági kényszerintézkedés. A jogos védelem kizárólag akkor biztosít kivételt, ha az az adott helyzetben a feltétlen szükséges mértéket nem lépte túl. A szükséghelyzet fennállásakor más személyének, javainak vagy a közérdeknek másként meg nem valósítható, veszélyből való mentése történik, de szintén csak akkor, ha maga a cselekmény nem jár nagyobb sérelemmel, mint az, amelynek elhárítása a cél.⁹ A Ptk. 2:42. §-ának (3) bekezdése szerint pedig nem tekinthető a személyiségi jogok megsértésének az a magatartás, amelyre az érintett személy hozzájárulásával került sor.¹⁰ Lényeges azonban tudni, hogy a beleegyezés soha nem vonatkozhat minden személyiségi jogra, mindig csupán az adott helyzetben meghatározottra. Továbbá kizárólag konkrét személyhez címzett jognyilatkozat formájában valósulhat meg. Kiterjesztő értelmezésre nincs lehetőség.

⁹ BARZÓ–PAPP 2018: 173–177.

¹⁰ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 2:42. § (3).

Itt szükséges szót ejteni a közéleti szereplők megítéléséről. Helyzetük és annak szabályozása némileg eltér. Akárcsak az európai jogrendszerek többségénél, hazánkban is a társadalmi szerepvállalás velejárója az őket megillető védelem alacsonyabb foka. A Ptk. rendelkezése így szól: „A közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása a közéleti szereplő személyiségi jogainak védelmét szükséges és arányos mértékben, az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozhatja; azonban az nem járhat a magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.”¹¹ Fontos azonban, hogy a védelem változatlanul megilleti a közszerelőt is, csak szűkebb körben, nagyobb tűrésre készíti, az emberi méltóság sérthetlensége és a privát élet tiszteletben tartása mellett. A közéleti szerepvállalást mindig az adott élethelyzet alapján szükséges megítélni: minden közlés vagy magatartás, amely a közéleti szerepvállaláson kívül esik, a személyiségi jogvédelem általános szabályai szerint ítélandó meg.¹²

A VÉDELEM ÉRVÉNYRE JUTTATÁSA

A személyiségi jogok elválaszthatatlan kapcsolatban állnak az illető személlyel. Átruházásukra vagy átszállásukra nincs lehetőség. Ebből fakadóan lemondani sem lehet róluk. Így magától értetődő, hogy kizárólag személyesen érvényesíthetők, és néhány speciális esetet leszámítva csak az érintett személynek áll módjában eljárást indítani. Speciális esetnek az minősül, ha a jogsértés egyben közérdeket sért, vagy egy közösséget ér sérelem. Az utóbbi esetben ugyanis a közösség tagja személyesen érvényesítheti a jogait.¹³

Tehát ha a személyiségi jogok sérelme bekövetkezik, a szankciók érvényre juttatása történhet személyes igényérvényesítés útján, ügyési keresetindítás keretében vagy a közösség tagjainak keresetindításával – attól függően, milyen sérelem valósult meg, és miként. Alapvetően személyesen történő jogérvényesítésről beszélünk a jogalany által, akit a sérelem ért. Ez nincs másképp a korlátozottan cselekvőképes kiskorú és a cselekvőképességében részlegesen korlátozott személy esetében sem. A Ptk. rendelkezése szerint, amennyiben valaki cselekvőképtelen, személye megóvása érdekében törvényes képviselője járhat el. Hozzá tartozó vagy gondnok közbelépésére abban az esetben van lehetőség, ha a sérelmet szenvedett személy tartózkodási helye ismeretlen. A Ptk.

¹¹ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 2:44. § (1).

¹² BARZÓ–PAPP 2018: 179–182.

¹³ BARZÓ–PAPP 2018: 175.

ezen rendelkezéseiről elmondható, hogy tartalmilag megegyeznek a régi Ptk. szabályozásával. A korlátozott és feltételhez kötött ügyészi keresetindítás akkor vehető igénybe, amennyiben a jogsérelem közérdekbe ütközik. Ilyenkor azonban elengedhetetlenül szükséges az érintett személy hozzájárulása. Továbbá a jogérvényesítés kizárólag az objektív szankciókra korlátozódik, azaz sérelemdíjra vagy kártérítésre vonatkozó igényt az ügyész nem érvényesíthet. A jogsértés megvalósításával elért vagyoni előnyt ebben az esetben közérdekű célra kell átengedni. Amennyiben kollektív személyiségi jogsérelemre kerül sor, a közösség bármely tagja jogosult fellépni. A fellépés egymástól függetlenül, a közösség több tagja által is megvalósulhat. Az igényérvényesítés azonban itt is feltételekhez kötött. A jogszabályban taxatív módon meghatározott közösségek tagjainak áll módjában élni a joggal, és csak a közösséghez tartozásukkal összefüggésben. A magyar nemzethez vagy valamely nemzeti, etnikai, faji és vallási közösséghez tartozás vehető figyelembe. További feltétel, hogy a jogsérelemre nagy nyilvánosság előtt kerüljön sor, súlyosan sértő vagy indokolatlanul bántó módon, és a jogsértés bekövetkezte a 30 napos jogvesztő határidőt ne haladja meg. Ha mindez fennáll, a közösség tagja egy kivétellel bármely szankciót érvényesítheti. A kivételt a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedése képezi, mégpedig annak elkerülése érdekében, hogy a közösség valamely tagja a közösség nevében kizárólag azért részesedhessen vagyoni előnyben, mert időben pert indított.¹⁴

A SZEMÉLYISÉGVÉDELEM ESZKÖZEI ÁLTALÁNOSSÁGBAN, SZANKCIÓK

Ahhoz, hogy a közösségben minden ember biztonságban érezhesse magát és jogait, az állam feladata és természetesen kötelessége is egyben, hogy a lehető legtöbb körülményt figyelembe véve biztosítsa a bekövetkező jogsérelmek igazságos és arányos szankcióját. A Ptk. alapján érvényesíthető jogkövetkezmények lehetnek objektív és szubjektív szankciók. Az objektív szankció – ahogyan a törvény is definiálja – a felróhatóságtól függetlenül éri el a célját. Tehát nem számít, hogy a jogsértő jó- vagy rosszszemű volt-e, amikor elkövette az adott cselekményt. Elegendő a személyiségi jogsérelem tényének megállapítása, kimentésnek nincs helye. Összességében elmondható, hogy ezek az eszközök reparatív jellegűek, azaz a helyreállítást szolgálják. Ezzel szemben a szubjektív szankciók megkövetelik a jogsértés felróhatóságát. Abban az esetben, ha bizonyítható, hogy valaki úgy járt

¹⁴ TÓTH-TAKÁCS-CSEHI [é. n.].

el az adott helyzetben, ahogyan az általában elvárható, de mégis bekövetkezett a jogsérelem, van helye kimentésnek.¹⁵ Lényeges, hogy a régi Ptk. szabályozását megőrizve a jogkövetkezmények mind önállóan, mind együttesen érvényesíthetők, attól függően, hogy milyen az elkövetett sérelem jellege és az abból fakadó következmények. Azonban a változásokat is szemléltetve látható a különbség a régi és az új Ptk. között. A jogérvényesítés hatékonyságának elősegítése, biztosítása érdekében viszont több jelentős változás is történt: az objektív szankciók köre kiegészült a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedésével és megszűnt a régi Ptk. által nyújtott nem vagyoni kártérítés és a közérdekű bírság lehetősége. Nem utolsósorban megjelent a sérelemdíj törvényi szintű szabályozása.¹⁶

Minden szankcióról elmondható, hogy relatív szerkezetű és kötelmi jellegű, ebből következik, hogy az általános szabályok alapján alakul az elévülési idő is. Speciális a sajtó-helyreigazítás, amelynek szabályozása formális változtatás keretében átkerült a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) keretei közé. Ez esetben lényeges a szigorú jogvesztő határidő, hogy minél előbb reakció követhesse a jogsértést.

*A személyiségvédelem eszközei:
objektív szankciók*

Az objektivitás a jogsértő tudati állapotától való teljes függetlenséget jelenti. Ha senki sem felelős a bekövetkezett jogsérelemért, azt akkor is orvosolni kell. A sértett kérheti:

- ♦ a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- ♦ annak abbahagyását és a jogsértő személy eltiltását minden további jogsértéstől;
- ♦ megfelelő elégtétel adását a jogsértő által, illetve annak saját költségén történő megfelelő nyilvánosság adását;
- ♦ a felmerülő sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és az ezzel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő természetétől való megfosztását;
- ♦ valamint azt, hogy a jogsértő személy vagy jogutódja a jogsérelemmel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.¹⁷

¹⁵ BARZÓ–PAPP 2018: 231.

¹⁶ TÓTH–TAKÁCS–CSEHI [é. n.].

¹⁷ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 2:51. §

A SZEMÉLYISÉGVÉDELEM ESZKÖZEI:
SZUBJEKTÍV SZANKCIÓK

A személyiségvédelem szubjektívnek minősülő eszközei:

- ♦ a sérelemdíj;
- ♦ a kártérítés.

A sérelemdíj új Ptk.-val történő bevezetése és a korábbi szabályozási módszerekkel történő szakítás fontos lépést jelentett a problémás kérdéskör rendezésében. A kártérítés, a vagyoni kompenzáció nehezen értelmezhető nem vagyoni viszonyok kapcsán, és ugyanígy nagy kihívás az immateriális, erkölcsi károk elhelyezése a vagyoni viszonyok között. Önálló magánjogi védelemre volt tehát szükség. Ahhoz viszont, hogy érthetővé váljon, miként jutott el a jogalkotó a sérelemdíj bevezetéséig, szükséges az előzmények ismerete is.

A régi Ptk. bevezetésekor az adott ideológiai és társadalmi körülmények között a jogalkotó nem kívánta kiterjeszteni a vagyoni viszonyokat a személyi viszonyokra is. Így a nem vagyoni kártérítés nem került be a törvénykönyvbe. Döntő változásra egészen a 70-es évekig kellett várni, amikor a beszivárgó nyugati mintákat is figyelembe véve megfogalmazódott az igény a személyt ért jog-sérelem pénzbeli ellensúlyozására akkor is, amikor az elkövetett jogsértés nem járt vagyoni károkozással. A már korábban említett 1977. évi IV. törvény jelentette a fordulópontot a nem vagyoni kártérítés bevezetésével.¹⁸ A gyakorlati megvalósítás azonban időnként nagy kihívást jelentett a bíróságoknak. A sérelemdíj jogszabályi bevezetésekor kitűzött cél volt a nem vagyoni kártérítésből fakadó fogalmi nehézségek feloldása és a bírói gyakorlat megkönnyítése.

A sérelemdíj tehát a személyiségi jogok megsértésével járó nem vagyoni következmények pénzbeli megtérítése. Célja kettős: egyrészt az elszenvedett nem vagyoni hátrány kompenzációja, másrészt preventív jelleggel a jövőre nézve a hasonló jogsértések elkövetésének megelőzése. Megállapításának és kiszabásának konjunktív feltétele a jogellenes, személyt érő sérelemmel járó magatartás, az okozati összefüggés az elkövetett magatartás és a nem vagyoni sérelem között, valamint a jogsértőnek való felróhatóság. A törvény alapján a fizetésre kötelezés feltételeire a kártérítési felelősség szabályai alkalmazandók. Kiszabásakor a bíróság – gyakran igen nehéz – feladata az eset összes körülményének (a jogsértés súlya,

¹⁸ MOLNÁR 2013: 745.

ismétlődő jellege, a felróhatóság mértéke, a jogsértés sértettre és környezetére gyakorolt hatása) megvizsgálásával és figyelembevételével a megfelelő ítélet kiszabása. A sérelemdíj mértékének meghatározása egy összegben történik, járadék formájában nem állapítható meg.¹⁹

A szubjektív szankciók másik köre a kártérítés. Ez esetben, ha valakit a személyiségi jogai megsértése folytán kár ér, a jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint módja van követelni a jogsértőtől a károk megtérítését.²⁰ A nem vagyoni kártérítés megszűnése és a sérelemdíj bevezetése folytán a vagyonban bekövetkező károkra szorítkozik.

ÖSSZEGZÉS

A személyiségi jogok témája igen árnyalt, sokrétű és érdekes kérdéskör, amelyet jelen gondolatmenetemen túl rendkívül részletesen és hosszasan lehet tanulmányozni. A történeti változások, az adott társadalmi, politikai és szociális viszonyok nagyban befolyásolták és feltehetően a jövőben is befolyásolni fogják a személyiségi jogok megítélését. A jelenkor kihívásai között szerepel az online média, az online közösségi terek befolyása, amelyek számos személyiségi jog kapcsán fontos kérdéseket és problémákat vetnek fel egy-egy helyzet igazságos megítélésekor. A technológia folyamatos és rohamos fejlődése, a mesterséges intelligencia, az adatvédelem komplexitása mind-mind hatással van a személyiségünket érintő jogokra. Az írásban áttekintettük a személyiségi jogok mibenlétét, a törvényi szabályozás alapjait és miértjeit és természetesen a leglényegesebbet: mit tehetünk, ha sérelem ér minket? Milyen módon érvényesíthetők a jogok, melyek a kapcsolódó jogkövetkezmények és ezekhez milyen körülmények között férhetünk hozzá. Hiszen a személyiségi jogok legbenső énünket érintik, egyes aspektusai és elszenvedett sérelmei gyakran beláthatatlanok és alig megragadhatók.

¹⁹ BARZÓ–PAPP 2018: 239–241.

²⁰ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 2:53. §

IRODALOM- ÉS FORRÁSJEGYZÉK

- BARTA Judit – BARZÓ Tímea – CSÁK Csilla szerk. (2018): *Magyarázat a kártérítési jogról*. Budapest: Wolters Kluwer.
- BARZÓ Tímea – PAPP Tekla szerk. (2018): *Civilisztika I. Általános tanok – Személyek joga – Szellemi alkotások joga*. Budapest: Dialóg Campus.
- BÍRÓ György – LENKOVICS Barnabás – BARZÓ Tímea – PUSZTAHELYI Réka – JUHÁSZ Ágnes (2013): *Általános tanok és személyek joga*. Miskolc: Novotni Alapítvány.
- LANDI Balázs (2020): Az emberi méltóság, mint polgári jogi személyiségi jog az emberi élet ellenében, sőt azon is túl? Gondolatok a halál és a kegyeleti jog kapcsán. *Iustum Aequum Salutare*, 16(2), 59–70.
- MOLNÁR Ambrus (2013): A sérelemdíj elméleti és gyakorlati kérdései. *Kúriai Döntések – Bírósági Határozatok*, 61(7), 744–748.
- PETRIK Ferenc szerk. (1992): *A személyiség jogi védelme*. Budapest: KJK.
- RÓNAY Zoltán (2018): *Jogszerűség és etika a tanári pályán*. Budapest: ELTE Eötvös.
- SÓLYOM László (1983): *A személyiségi jogok elmélete*. Budapest: KJK.
- SZIGETINÉ JUHÁSZ Orsolya (2012): A személyhez fűződő jogok védelmének kialakulása és fejlődése, azok általános szabályozása. *Jogi Fórum*, 2012. február 3. Online: https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/szigetine_juhasz_orsolya__a_szemelyhez_fuzodo_jogok_vedelmenek_kialakulasa_fejlodesse_szabalyozasa%5bjogi_forum%5d.pdf
- TÓTH Endre – TAKÁCS Péter – CSEHI Zoltán [é. n.]: *A személyiségi jogok megsértésének szankciói az új PTK-ban*. Online: https://birosag.hu/sites/default/files/static/ptk_e_learning/ptk3/index.html#modullecke